

СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ « Політична економія»

Ступінь вищої освіти - Бакалавр
Спеціальність 051 Економіка
Освітня програма «Економіка підприємства»
Рік навчання 1, семестр 1
Форма навчання денна
Кількість кредитів ЄКТС 4
Мова викладання українська

Лектор курсу
Контактна інформація
лектора (e-mail)
Сторінка курсу в eLearn

к.е.н., доцент Гуща І.О.
inessa.guscha@gmail.com
i.guscha@nubip.edu.ua
<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1529>

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладання навчальної дисципліни «Політична економія» полягає в тому, щоб надати студентам глибоких теоретичних знань з проблем функціонування економіки, дії об'єктивних економічних законів, засвоєння майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань, формування у них логіки економічного мислення і економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання і аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою практичною діяльністю

Завдання: набуття належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ ринкової економіки, розуміння особливостей функціонування сучасних ринків та утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури; набуття навичок аналізу агрегованих показників, визначення чинників і наслідків макроекономічного розвитку господарських систем, а також можливостей держави коригувати цей розвиток відповідно до цілей та пріоритетів економічної політики.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

За підсумками вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- категоріальний апарат та методологію дослідження;
- особливості розвитку та становлення економічних відносин між людьми у процесі господарської діяльності;
- взаємодію економічних суб'єктів у процесі створення матеріальних благ при обмежених ресурсах;
- діалектичні методи економічного аналізу при дослідженні елементів ринкового механізму.

За підсумками вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- обґрунтовувати можливості застосування теоретичних моделей економічного розвитку в практичній діяльності;
- аналізувати проблеми, пов'язані з розвитком грошово-кредитних відносин, фіскальної політики та державного регулювання в умовах ринкової економіки;
- оцінювати вплив на економічні процеси зовнішніх факторів, тенденції розвитку світової економіки.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Години (лекції/ семінарські)	Результати навчання	Завдання	Оціню- вання
1 курс 1 семестр				
Змістовний модуль I. Загальні основи економічного розвитку				
Тема 1. Предмет і метод політичної економії	1/1	<p><i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: Економіка. Політична економія. Економічна теорія, Економікс. Мікроекономіка, Макроекономіка. Мезоекономіка, Мегаекономіка. Меркантилізм. Фізіократи. Класична політекономія. Маржиналізм. Наукова абстракція.</p> <p><i>Розуміти:</i> функції економічної теорії, основні види економічних законів, методи пізнання економічних процесів, практичне значення економічної теорії, коло проблем, які вивчають економічна теорія, мікро-і макроекономіка.</p>	<p>Підготовка до лекцій</p> <p>Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn).</p> <p>Тести, питання, підготовка до написання модульної контрольної роботи</p>	
Тема 2. Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер праці	2/2	<p><i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: робоча сила, предмети праці, засоби праці, знаряддя праці, засоби виробництва, продуктивні сили, матеріальне виробництво, валовий внутрішній продукт, сукупний продукт, додана вартість, національний дохід.</p> <p><i>Розуміти:</i> сутність проблем виробничих можливостей, що таке додана вартість, як визначити валовий внутрішній продукт, що таке додана вартість, які галузі належать до матеріального і нематеріального виробництва, чому земля виступає особливим засобом праці.</p>	<p>Підготовка до лекцій</p> <p>Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn).</p> <p>Тести, питання, підготовка до написання модульної контрольної роботи</p>	
Тема 3. Економічні потреби та інтереси	2/2	<p><i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: Потреби. Економічні потреби. Структура економічних потреб. Економічні блага. Споживчі та виробничі блага. Матеріальні та нематеріальні блага. Економічний закон зростання потреб. Проблема вибору. Економічні інтереси.</p> <p><i>Розуміти:</i> що таке первинні потреби, яке значення вони мають у житті людини, яка відмінність між економічною потребою та інтересом, на чому ґрунтуються суперечності економічних інтересів, як узгоджуються економічні інтереси в суспільстві.</p>	<p>Підготовка до лекцій</p> <p>Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn).</p> <p>Тести, питання, підготовка до написання модульної контрольної роботи</p>	
Тема 4. Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку	2/2	<p><i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: Цивілізація. Економічна система. Продуктивні сили. Економічні відносини. Господарський механізм. Власність. Тип, форма, вид власності. Структура відносин власності. Суб'єкти власності. Об'єкти власності. Право власності. Плюралізм форм власності. Суспільна власність. Приватна і Корпоративна власність.</p> <p><i>Розуміти:</i> що таке суб'єкт і об'єкт власності, які суб'єкти і об'єкти державної власності, у чому полягає сутність економічної системи, структурні елементи економічної системи і розкривати їхній взаємозв'язок, зміст новітніх тенденцій у розвитку відносин власності та їхні причини, теорію трудової вартості.</p>	<p>Підготовка до лекцій</p> <p>Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn).</p> <p>Тести, питання, підготовка до написання модульної контрольної роботи</p>	

<p>Тема 5. Товарна форма організації суспільного виробництва. Товар і гроші</p>	<p>2/2</p>	<p><i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: Суспільне виробництво. Матеріальне виробництво. Нематеріальне виробництво. Фактори виробництва. Економічне зростання. Натуральне господарство. Товарне господарство. Товар. Товар-послуга. Вартість. Споживча вартість. Корисність. Цінність. <i>Розуміти</i>: основні риси натурального і товарного виробництва, економічну відокремленість товаровиробників, у чому полягає специфіка поняття “товар-послуга”, сутність і функції закону вартості.</p>	<p>Підготовка до лекцій Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn). Тести, питання, підготовка до написання модульної контрольної роботи</p>	
<p>Тема 6. Капітал: процес виробництва і нагромадження. Наймана праця і заробітна плата</p>	<p>2/2</p>	<p><i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: капітал, загальна форма руху капіталу, постійний і змінний капітал, додаткова вартість, робочий час, заробітна плата, номінальна та реальна заробітна плата, почасова і відрядна заробітна плата, тарифна система заробітної плати. <i>Розуміти</i>: за яких умов робоча сила перетворюється на товар, які чинники впливають на вартість робочої сили, що таке технічна будова капіталу, які функції заробітної плати, що таке тарифна система та які її складові, чому капітал не можна ототожнювати із засобами виробництва.</p>	<p>Підготовка до лекцій Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn). Тести, питання, підготовка до написання модульної контрольної роботи</p>	
<p>Тема 7. Витрати виробництва і прибуток</p>	<p>2/2</p>	<p><i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: Суспільні витрати, витрати капіталу, собівартість, амортизація, внутрішні витрати, зовнішні і постійні витрати, бухгалтерські витрати, прибуток, норма прибутку, ціна виробництва, Теорії прибутку Сміта, Рікардо, Сея. <i>Розуміти</i>: що таке собівартість, яка відмінність між явними і неявними витратами, як розрахувати норму амортизації, що показує норма прибутку і як вона розраховується, що таке ціна виробництва.</p>	<p>Підготовка до лекцій Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn). Тести, питання, підготовка до написання модульної контрольної роботи</p>	
<p>Тема 8. Ринок: сутність і функції. Моделі ринку. Конкуренція і ціноутворення</p>	<p>2/2</p>	<p><i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: Ринок. Ринковий сектор. Бюджетний сектор. Суб'єкти ринкової економіки. Ринкові і суспільні блага. Інфраструктура. Біржі: товарні, фондові, фрахтові, валютні, праці. Цінні папери: акції, облігації, векселі, маркетинг, консалтинг, аудиторська фірма. <i>Розуміти</i>: риси сучасної ринкової економіки, функції ринку, у чому полягає специфіка функцій держави в ринковій економіці, що таке позитивний і негативний зовнішні ефекти, для чого запроваджується біржова торгівля, які функції виконують різноманітні угоди біржової торгівлі.</p>	<p>Підготовка до лекцій Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn). Тести, питання, підготовка до написання модульної контрольної роботи</p>	
<p>Можливість отримання додаткових балів:</p>	<p>Додаткові бали можна отримати за підготовку доповіді та участь в студентській конференції</p>			<p>до 5 балів</p>
<p>Модульна контрольна робота 1</p>				<p>100x0,7</p>

Змістовний модуль II. Економічні основи підприємництва та макроекономічні проблеми регулювання ринкової економіки				
Тема 9. Домогосподарство в системі економічних відносин. Домогосподарство як суб'єкт ринкових відносин	1/1	<i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: домашнє господарство, попит домашніх господарств, доходи домашніх господарств, трансферти, витрати домашніх господарств, заощадження домашніх господарств. <i>Розуміти:</i> природу домашнього господарства, які функції виконує домашнє господарство, які завдання реалізує домашнє господарство, які джерела доходів домашніх господарств, як класифікують витрати домогосподарств.	Підготовка до лекцій Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn). Тести, питання, підготовка до написання модульної контрольної роботи	
Тема 10. Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток	2/2	<i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: підприємець, підприємницька діяльність, виробничє підприємництво, комерційнє підприємництво, підприємство, валова виручка, валовий дохід, фермерське підприємство, приватнє підприємство, комерційна собівартість. <i>Розуміти:</i> головну мету організації підприємницької діяльності, які функції поєднує підприємець у своїй особі, види підприємницької діяльності, що таке статут підприємства і що він регламентує, як розраховується валовий дохід, бухгалтерський та чистий прибуток.	Підготовка до лекцій Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn). Тести, питання, підготовка до написання модульної контрольної роботи	
Тема 11. Особливості аграрного виробництва і функціонування капіталу	1/1	<i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: Ринок землі, оренда землі, рента, ціна землі, орендна плата, монопольна рента, диференційна рента I, II, земельний кодекс, латифундія, податок на землю. <i>Розуміти:</i> роль сільського господарства в суспільному виробництві, визначальний засіб виробництва у сільському господарстві, особливості відносин власності на землю, що таке фермерське господарство, кооперація в сільському господарстві, види земельної ренти.	Підготовка до лекцій Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn). Тести, питання, підготовка до написання модульної контрольної роботи	
Тема 12. Суспільнє відтворення. Суспільний продукт і його основні форми	2/2	<i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: суспільнє відтворення, суспільний продукт, чистий внутрішній продукт, національний дохід, простє відтворення, розширенє відтворення, монетаризм, крива Лоренца, закон Кейнса. <i>Розуміти:</i> що таке суспільнє відтворення, суть відтворення матеріальних благ, чистий внутрішній продукт, теорія суспільного відтворення за Кейнсом, де створюється національний дохід, фонд нагромадження.	Підготовка до лекцій Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn). Тести, питання, підготовка до написання модульної контрольної роботи	
Тема 13. Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою	2/2	<i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: зайнятість, безробіття, нагромадження, біржа праці, фази промислового циклу, природнє безробіття, фрикційнє безробіття, циклічнє безробіття, закон Оукена, модель Солоу. <i>Розуміти:</i> показники виміру економічного зростання, норма нагромадження, модель Коба-Дугласа, економічний цикл,	Підготовка до лекцій Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn). Тести, питання,	

		характеристики кризи, тривалість економічних циклів, визначення рівня безробіття, функції Державної служби зайнятості України.	підготовка до модульної контрольної роботи	
Тема 14. Господарський механізм у системі суспільного відтворення. Держава та її економічні функції	2/2	<i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: господарський механізм, мультиплікатор, таргетування, ліцензії, квоти, стандарти, грошова емісія, кредитне регулювання, державне замовлення, державне замовлення. <i>Розуміти:</i> функції господарчого механізму, як визначити мультиплікатор, грошове правило Фрідмана, хто є суб'єктом державного регулювання економіки, методи правового регулювання економіки, державне регулювання економіки через ціну.	Підготовка до лекцій Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn). Тести, питання, підготовка до написання модульної контрольної роботи	
Тема 15. Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік	2/2	<i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: монополія, картель, синдикат, трест, концерн, фінансовий капітал, монополна ціна, змішана економіка, транснаціональні корпорації, неолібералізм, патерналізм, лобіювання, реституція. <i>Розуміти:</i> характеристики пізнього феодалізму, як систему суспільного виробництва, особливості капіталізму епохи вільної конкуренції, найпростіші монополістичні об'єднання, аспекти соціально орієнтованої ринкової економіки, ознаки перехідної економіки.	Підготовка до лекцій Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn). Тести, питання, підготовка до написання модульної контрольної роботи	
Тема 16. Сутність і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин	2/2	<i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: світове господарство, міжнародний поділ праці, експорт, імпорт, протекціонізм, сальдо платіжного балансу, прями інвестиції, світовий банк, портфельні інвестиції, еміграція, валютний курс, Міжнародна валютна система, Європейська валютна система. <i>Розуміти:</i> особливості зовнішньої торгівлі в колоніальний період, структурні елементи світового господарства, проблеми нерівномірності економічного розвитку країн, міжнародна економічна інтеграція.	Підготовка до лекцій Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn). Тести, питання, підготовка до написання модульної контрольної роботи	
Тема 17. Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток	1/1	<i>Знати</i> визначення основних категорій і понять: глобалізація, демографічна проблема, проблема екології, гідросфера, проблема забруднення повітря, Грінпіс, НАТО, конверсія, теорія ноосфери В.І. Вернадського. <i>Розуміти:</i> характерні риси глобалізації, сутність демографічних проблем, проблема бідності, стан сучасної гідросфери, проблема Світового океану, сутність ідеї про ноосферу, система колективної безпеки, напрями вирішення демографічної проблеми.	Підготовка до лекцій Виконання самостійної роботи (завдання в eLearn). Тести, питання, підготовка до написання модульної контрольної роботи	
Можливість отримання додаткових балів:	Додаткові бали можна отримати за підготовку доповіді та участь в студентській конференції			до 5 балів
Модульна контрольна				100x0,7

робота 2			
Всього за 1 семестр 30/30			70
Екзамен			30
Всього за курс			100

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Рекомендована література

Основна

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: у 2-х кн.: Кн. 1: Вступ до аналітичної економії; Макроекономіка: підручник / за ред. С.М. Панчишина, П.І. Острроверха. - 2-е видання. - К.: Знання, 2013. - 615 с.

2. А.У. Уразов, І.В. Саух, О.І. Вікарчук. Основи економічної теорії. Навчальний посібник" / А.У. Уразов, І.В. Саух, О.І. Вікарчук. – К.: Центр учбової літератури. 2017. – 312 с.

3. Базилінська, О.Я. Макроекономіка [Електронний ресурс]: підручник для ст-тів ВНЗ / О. Я. Базилінська. - К.: Центр навч. літ, 2011. – 356 с.

4. Білецька, Л.В. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка): підручник для ст-тів ВНЗ / Л.В. Білецька, О.В. Білецький, В.І. Савіч. – К.: Центр учбової літератури. 2017. - 664 с.

5. Гойчук О.І. Економічна теорія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів ІУ рівня акредитації. / О.І. Гойчук, Т.І. Побережець, Н.К. Болгарова, М.П. Талавиря. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. – 476 с.

6. Економічна теорія: політекономія: практикум: навч. посіб. / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2013. – 494 с.

7. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – 9-ме вид., переробл. і доповн.– К., Знання, 2014. – 710 с.

8. Економіка: теорія і практика. Підручник. / Галушка З.І., Поченчук Г.М. М.: Чернівці: Чернів. нац. ун-т. - 2020. 232с.

9. Економічна теорія. Підручник / Николай Соколов, Николай Горлач, Владимир Гущенко, Николай Крымов, Мария Жиленкова. - К.: Центр навч. літ., 2019. - 532 с.

10. Економічна теорія. Політекономія: навчальний посібник / А. Сирко. - К.: Центр навч. літ., 2019. - 448 с.

11. Економічна теорія. Практикум / А. Базилюк, ж. Дерий, В. Концева. К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 312с.
12. І.В. Кокарев. Основи економічної теорії. Курс лекцій / І.В. Кокарев. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 220 с.
13. Кухар О. В. Історія економіки та економічної думки: навч. посібник / О. В. Кухар. - К.: Центр навч. літ., 2015. - 326 с.
14. Мацелюх Н. П. Економічні теорії в системі наукових економічних знань: навч. посібник / Н. П. Мацелюх, І. А. Максименко. - 2-ге вид., перероб. та доп. - К.: Центр учб. літ., 2016. - 226 с.
15. Макроекономіка: базовий курс [Електронний ресурс]: навч. посіб. / [проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін.] - К.: КНЕУ, 2016. - 254с. 6.
16. Мацелюх Н.П. Основи економічної науки. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2020. - 324 с.
17. Мацелюх Н.П. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка. Навчальний посібник / Мацелюх Н.П., Максименко І. К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 328 с.
18. Основи економічної теорії / Анатолий Уразов, Ирина Саух, Ольга Викарчук. К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 312с.
19. Основи економічної науки: навч. посібник для самост. підгот. до курсов. екзамену та комплекс. держ. екзамену з економ. теорії / Н. П. Мацелюх [та ін.]; Нац. ун-т держ. податкової служби України. - К.: Центр учб. літ., 2015. - 324 с.
20. Пушкаренко П.І. Економічна теорія. Модульний курс: підручник. Суми: Університетська книга, 2015. - 384 с.
21. Таранюк Л. М. Потенціал і розвиток підприємства: навчальний посібник / Л. М. Таранюк. – Суми : Видавничо-виробниче підприємство «Мрія-1», 2016. - 278 с.
22. Чепінога В.Г. Економічна теорія : підручник / В.Г. Чепінога В.Г. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 656 с.
23. Шевченко О.О. Історія економіки та економічної думки: сучасні економічні теорії Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 280 с.